

in hospites conflarunt, misellosque Britannos post ancipites bellorum eventus uberiori Insulae parte, & avitis sedibus exuerunt.

\* Carro-  
ghes.  
Scitica  
vallis.  
Gildas hic  
in MS. ex-  
emplaribus  
Galliae  
Querulus  
dicitur, ut  
mihiretulit  
V. C. Bar-  
nab. Bri-  
sonis.

Verum luctuosissimum hoc Britanniae excidium tibi Gildas Britannus totus lachrymis oppletus, qui paulo post vixit, lamentabili suo stylo depinget, vel potius deplanget. Romanis ad sua remeantibus emergunt certatim de \* carucis quibus sunt trans Sciticam vallem evecti, quasi in alto Titane, incalenteque caumate, de arctissimis foraminum caverniculis fusci vermiculorum cunei, tetri Scotorum, Pictorumque greges, moribus ex parte dissidentes: & una eademque sanguinis fundendi aviditate concordēs. Cognitaque condebitorum reversione & reditus denegatione solito confidentiores omnem Aquilonalem, extremamque terrae partem pro indigenis muro tenus capeffunt. Statuitur ad hanc in edito arcis acies segnis ad pugnam, inhabilis ad pugnam, tremantibus praecordiis inepta, quae diebus ac noctibus stupido sedili marcebat. Interea non cessant uncinata nudorum tela quibus miserrimi cives de muris tracti solo allidebantur. Hoc scilicet eis proficiebat immatura mortis supplicium qui tali funere rapiebantur, quo fratrum pignorumque suorum miserandas imminentes poenas cito exitu devitabant. Quid plura? Relictis civitatibus, muroque cello, iterum illis fuga, iterum dispersiones solito desperabiliores. Item ab hoste insectationes: item strages accelerantur crudeliores, & sicut agni à lanionibus, ita desendi cives ab inimicis discerpuntur, ut commoratio eorum ferarum assimilaretur agrestium. Nam & ipsis mutuo nec pro exigui victus brevi sustentaculo miserrimi cives latrocinando temperabant, & augebantur externa clades domesticis motibus, quod huiusmodi tam crebris direptionibus vacuaretur omnis regio totius cibi baculo, excepto venatoriae artis solatio. Igitur rursus misera mittentes epistolas reliquiae ad Aetium Romanae potestatis virum hoc modo loquentes:

### AETIO III COS GEMITVS BRITANNORVM.

Repellunt Barbari ad mare, repellit mare ad Barbaros. Inter haec duo genera funerum aut jugulamur aut mergimur.

In aliis ex-  
empl.  
Agitio, in  
aliis Equi-  
tio Cos.  
sine ullo  
numero.

Nec pro iis quicquam adjutorii habent. Interea fames dira ac famosissima vagis ac nutabundis haeret, quae multos eorum cruentis compulsi praedonibus sine dilatione victas dare manus, ut paucillum ad refocillandam animam cibi caperent, alios vero nunquam, quin potius de ipsis montibus, speluncis, ac saltibus dumis consertis continue rebelabant. Et tum primum inimicis per multos annos praedas in terra agentibus strages dabant, non fidentes in homine, sed in Deo, secundum illud Philonis, Necesse est adesse divinum, ubi humanum cessat auxilium. Quievit parumper inimicorum audacia, nec tamen nostrorum malitia. Recesserant hostes à civibus, nec cives à suis sceleribus. Moris namque continui erat genti (sicut & nunc est) ut infirma esset ad retundenda hostium tela, & fortis esset ad civilia bella, & peccatorum onera sustinenda, &c. Revertuntur ergo impudentes grassatores Hyberni domum, post non longum temporis reversuri, Picti in extrema parte \* insula tunc primum & deinceps requieverunt praedas & contritiones nonnunquam facientes. In talibus itaque induciis desolato populo seva cicatrix obducitur famis, alia virulentiore tacite pullulante. Quiescente autem vastitate, tantis abundantiarum copiis insula affluebat, ut nulla habere tales retro etas meminisset, cum quibus omnimodis & luxuria crescit. Credit etenim germine praepollenti ita ut

Provincia.

competenter eodem tempore diceretur: Omnino talis auditur fornicatio, qualis nec inter Gentes. Non solum vero hoc vitium, sed & omnia quae humana naturae accidere solent, & praecipue (quod & nunc quoque in ea totius boni exvertit statum) odium veritatis cum assertoribus, amorque mendacii cum suis fabricatoribus, susceptio mali pro bono, veneratio nequitiae pro benignitate, cupido tenebrarum pro sole, acceptio Satanae pro Angelo lucis. Vngentur reges non per Deum, sed qui ceteris crudeliores extarent: & paulo post ab unctoribus non pro veri examinatione trucidabantur, aliis electis trucioribus. Si quis vero eorum mitior, & veritati aliquatenus propior videretur, in hunc quasi Britanniae subversorem omnium odia telaque sine respectu contorquebantur, & omnia quae displicuerint aequali saltem lance pendebantur, si non gratiora fuissent displicentia: ita ut merito patriae illud propheticum, quod veteri illi populo denunciatum est, potuerit aptari. Filii (inquiens) sine lege dereliquistis Deum, & ad iracundiam provocastis Sanctum Israël. Quid adhuc percutiemini apponentes iniquitatem? omne caput languidum, & omne cor mœrens, à planta usque ad verticem non est in eo sanitas. Sic agebant cuncta, quae saluti contraria fuerint, ac si nihil mundo medicina à vero omnium medico largiretur. Et non solum haec seculares viri, sed & ipse grex Domini ejusque pastores, qui exemplo esse omni plebi debuerint: Ebrietate quam plurimi quasi vino madidi torpebant resoluti, & animositate tumore, jurgiorum contentione, invidiae capacibus ungulis, indiscreto boni mali-que judicio carpebantur: ita ut perspicue sicut & nunc est, effundi videretur contemptio super principes, seduci vanis eorum, & errore in invio & non in via. Interea volente Deo purgare familiam suam, & tanta malorum labe infectam auditu tantum tribulationis emendare, non ignoti rumoris penniger ceu volatus arrectas omnium penetrat aures: jamjamque adventus veterum hostium voluntium penitus delere, & inhabitare solito more à fine usque ad terminum regionem. Nequaquam tamen ob hoc proficiunt, sed comparati jumentis insipientibus, strictis (ut dicitur) moribus rationis frenum obfirmantes per latam diversorum vitiorum ad mortem proclive ducentem (relicto salutari licet arcto itinere) discurrerant viam. Dum ergo (ut Salomon ait) servus durus non emendatur verbis, flagellatur stultus, & non sentit. Pestifera namque lues feraliter insipienti populo incumbit, quae in brevi tantam ejus multitudinem remoto mucrone sternit, quantam ne possent vivi humare. Sed ne hac quidem emendatur, ut illud Esaie Propheta in eo quoque impleteretur, dicentis: Et vocavit Deus ad planctum & ad calvitium & ad cingulum sacci: ecce vitulos occidere & jugulare arietes, ecce manducare & bibere & dicere: Manducemus & bibamus; cras enim moriemur. Appropinquabat siquidem tempus, quo ejus iniquitates, ut olim Amorraeorum, complerentur. Initur namque consilium quid optimum, quidve saluberrimum ad refellendas tam ferales & tam crebras supradictarum gentium irruptiones, praedasque decerni deberet. Tum omnes consiliarii una cum superbo tyranno cecantur, adinvementes tale praesidium, imo excidium patriae, ut ferocissimi illi nefandi nominis Saxones Deo hominibusque invisi, quasi in caulas lupi, in insulam ad retundendas Aquilonales gentes intromitterentur. Quo utique nihil ei usquam perniciosius, nihilque amarius factum est. O altissimam sensus caliginem, o desperabilem crudamque mentis hebetudinem! Quos propensus morte cum abessent tremebant, sponte (ut ita dicam) sub unius tecti culmine invitabant stulti Principes

Reges  
unici.

Pestis.

Saxones in  
Britan-  
niam  
admissi.